REFLECTIE & DEBAT

Welke overheid na Fantoomgroei?

Yvonne La Grouw & Mark van Ostaijen*

‘In het boek *Fantoomgroei*, dat volgens mij nu zo’n beetje iedereen gelezen heeft, komen de schrijvers Noten en Heijne met een sprekend voorbeeld hoe die fixatie ons op het verkeerde been kan zetten. De olieramp in de Golf van Mexico was een ecologische ramp, maar bleek goed voor het bbp.’

‘De heer Segers heeft het inderdaad goed gezien dat volgens mij iedereen dat boek gelezen heeft. (...) Maar de les uit dat boek is dat het macro bbp-cijfer niet genoeg is. Je moet ook kijken hoe dat neerslaat bij mensen.’

Bovenstaande conversatie komt voort uit de Algemene Beschouwingen van 2020 en is een gesprek tussen Gert-Jan Segers (CU) en Klaas Dijkhoff (VVD). Die relevantie toont waarom het boek *Fantoomgroei*¹ van Sander Heijne en Hendrik Noten is uitgeroepen tot het ‘Managementboek van het jaar 2021’ en vormde de inspiratiebron voor het televisieprogramma *Scheefgroei in de Polder* van Jeroen Pauw (BNN/VARA). Heijne en Noten onderzoeken in hun boek hoe het kan dat de economie in Nederland alsmat groeit, maar de inkomensongelijkheid onder burgers ook. En de auteurs zijn helder in hun betoog; de overheid moet radicaal veranderen om los te komen van deze nauwe economische visie en de welvaart van burgers centraal stellen.

De vervolgvraag is dan ook: wat is de weg daarnaartoe? Hoe komen we los van fantoomgroei? Daarin zag de *Beleid en Maatschappij*-redactie voldoende aanleiding om een intellectueel platform te bieden aan deze vervolgstappen. Of zoals Arjen Lubach zou zeggen: #hoedan?

Daartoe nodigde de *Beleid en Maatschappij*-redactie drie auteurs uit om over deze vraag na te denken in deze Reflectie & debat. Hendrik Noten trapt de rubriek zelf af met een analyse van de mate waarin de overheid nog in staat is om tot oplossingen te komen voor de toenemende ongelijkheid in Nederland. De overheid zal haar rol moeten herzien en dit kan ze doen door zich te richten op drie publieke waarden, aldus Noten. In de kern is het een pleidooi voor een nieuwe overheidsrol die in staat is te breken met bestaande belangen om tot een betere uitvoering te komen en het vertrouwen van burgers te herstellen.

* Yvonne La Grouw, Msc is PhD kandidaat bestuurskunde en politicologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam en redactielid van *Beleid en Maatschappij*. Dr. Mark van Ostaijen is managing director van het LDE Centre Governance of Migration and Diversity en assistant professor aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, en redactielid van *Beleid en Maatschappij*.

Maar hoe kom je tot een betere uitvoering? Sophie Albers formuleert in reactie op Noten een praktijkperspectief. Samen met Albert Jan Kruiter schreef Albers eerder het pamflet *Doen wat goed is. Pleidooi voor praktische wijsheid in het sociale domein*,² waarin zij bepleiten dat professionals de sleutel zijn tot het beter helpen van burgers. In haar bijdrage duikt Albers in de huid van zo'n publieke professional om te laten zien hoe praktische wijsheid ruimte creëert voor innovatieve oplossingen.

Het herbezinnen op nieuwe publieke waarden is niet alleen een kwestie van uitvoering, ook van uitdenken. Waar Albers zich dus richt op wat de overheid meer kan *doen*, roept Robert van Putten, die een proefschrift schreef over publieke waarden³ (gerecenseerd in deze editie van *B en M*), de overheid op om anders te *denken*. Van Putten stelt dat de overheid dient te reflecteren op haar interventiestijl. Nieuwe waarden zullen vertaald moeten worden in interventies om tot impact te komen, maar als deze interventies gericht zijn op controle en maakbaarheid, zal de gewenste richting nog steeds ver van huis zijn. Van Putten maakt daarbij gebruik van de figuur van de ambachtsman en stelt voor om afscheid te nemen van doorgeslagen maakbaarheidsdenken en introduceert een 'neosociale' interventiestijl als alternatief.

Daarmee presenteren we een complementair Reflectie & debat-drieluik waarin kritisch maar vooral constructief de contouren worden verkend hoe er invulling gegeven kan worden aan een overheid voorbij *Fantoomgroei*.

Noten

- 1 Heijne, S., & Noten, H. (2020). *Fantoomgroei. Waarom we steeds harder werken voor steeds minder*. Atlas Contact.
- 2 Kruiter, A.J., & Albers S. (2021). *Doen wat goed is. Pleidooi voor praktische wijsheid in het sociale domein*. Uitgeverij van Gennep.
- 3 Putten, R. van (2020). *De ban van beheersing. Naar een reflexieve bestuurskunst*. Den Haag: Boom bestuurskunde.